

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Resim Uygulamalarında Zekâ

Mehmet Ali GENÇ¹

Geliş Tarihi: 10.11.2016

Kabul Ediliş Tarihi: 23.04.2017

ÖZ

Eğitim uygulamaları içinde önemli bir yere sahip olan görsel sanatlar eğitimi, üstün yetenekli bireylerin eğitiminde daha da önem kazanmıştır. Sanat eğitimi, öğrencilerin yaratıcılığını üretime dönüştürerek sanat ürünü ortaya çıkarmalarını sağlamaktadır. Bu çalışmada üstün yetenekli öğrencilerin sanat üretiminde resim ile zekâ ilişkisinin irdelenmesi amaçlanmıştır. Literatür taraması şeklinde yapılan bu çalışmanın sonuçlara göre zekâ ve resim yeteneğinin doğrudan ilişkili olduğunu belirten araştırmalar yanında, sanat ve zekâ arasında doğrudan bağlantının olmadığını belirten araştırmalar da bulunmaktadır. Sonuç olarak sanatın teknik ya da işçilik yönü olan sanat elemanlarının kullanılmasında zekâ ile resim arasında doğrudan bir korelasyon kurulmazken resim çalışmasını sanata dönüştürmek için, en az ortalama üstü bir zekâyâ ihtiyaç duyulduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Zekâ, resim zekâ ilişkisi.

Intelligence on Picture Applications of Gifted Students

ABSTRACT

Visual arts education which has an important place in education applications gained importance on education of gifted individuals. Visual arts education provides students to reveal work of art by transforming creativity into production.

In this study, scrutinize of relation between picture and intelligence in art production of gifted students was aimed. According to the results of this study which was carried out as literature review; there are researches determining that there is no direct connection between art and intelligence besides there are researches determining that intelligence and picturing ability. As a result, while direct correlation between intelligence and picturing was not established, it was concluded that at least an above average intelligence is needed for usage of art principles which transforms picture works in to art and creativity.

Keywords: Intelligence, picture intelligence relation.

GİRİŞ

Görsel sanatlar alanında üstün yetenekli bireyler, yaratıcı bir sürecin ürünü olan sanat ürünleri ortaya çıkarma amacındadır. Sanat ürünü ortaya koyarken resim ile zekâ ilişkisi öteden beri merak konusu olmuştur. İnsanın içinde bulunduğu nesnel dünya ile kendi zihinsel ve ruhsal dünyası arasındaki ilişkileri estetik olarak açıklaması ona daima haz veren bir uğraş olmuştur. Kendini ifade etmenin bir yolu olan sanat sayesinde birey, zaman ve mekân sınırlanmasından kurtularak

¹ Yrd. Doç. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilimdalı. m.aligenc@hotmail.com.

geçmişini çözümleyebileceği gibi geleceği de yönlendirebilecek güç ve kudreti kendisinde bulmaktadır (Karabulut, 2008). Genel eğitimin birleştirici, bütünlüycü bir bileşeni olan sanat eğitimi, kişiliğin uyumlu bir bütün olarak gelişimi sürecinde bireydeki yaratıcı ve üretici güçlerin gözetilip geliştirilmesini amaçlar (Güler, 1990).

Yaratıcılık insanın yaşamının her döneminde bulunabilen bir yetenektir. Türkiye’de üstün yetenek eğitimi için kurulmuş kurumlar olan Bilim ve Sanat Merkezleri (Bilsem) eğitim programında üstün yetenekli bireylerin yaratıcı, üretken, sorun çözen ve kendini gerçekleştirmiş bireyler olarak yetişmeleri amaçlanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 2007). Bilsem eğitim hedeflerine de katkı sağlayan görsel sanatlar eğitimi, görmeye dayalı ihtiyaçların yanında zihinsel gelişimi sağlayan bir araç olarak bireylerin sadece yaratıcılıklarını ortaya çıkartmaz aynı zamanda bireyin ruhsal yönden de doyurulmasına yardım eder. Bu yönü ile görsel sanatlar genel eğitim bütünlüğünün ayrılmaz bir parçasıdır (Mercin ve Alakuş, 2007). Genel eğitimin bütünlüğü, bilim ve sanatın işbirliğine dayanmaktadır. Üstün yetenekli öğrencilerin eğitim yönergesinde üstün yetenekli öğrenci eğitim şekli, bilimsel düşünce ile estetik değerleri birleştiren olarak belirtilmiştir (Tebliğler Dergisi, 2007). Görsel sanatlar dersi, öğrencilere bilişsel ve sosyal fayda sağlarken görsel sanatlar alanında seçilen üstün yetenekli öğrencilerin sanat ürünü ortaya koymalarını da amaçlamaktadır. Ortaya konan bu sanat ürünü için “Zekâ gerekli midir?” “Sanat ile zekâ arasında doğrudan bir ilişkisi var mıdır?” soruları tartışıla gelmiştir.

Zekâ; ilişkileri anlama, karşılaştırma, yargılama, tersini bulma, değerlendirme, icat, yaratma, imgeleme, farklı ilişkileri algılama, olabilirleri sezinleme, gerçekleştirme ve sonuçlandırabilmedir (Öktem, 2000). Zihinsel bir süreç olan zekâ ile sanat ilişkisini Karayagmurlar (1990) yaratıcı bireyi, ortalama zekâ düzeyinin altında olmayan birey olarak kabul etmektedir. Yontar (1993) ise incelediği araştırma sonuçlarına göre IQ ve yaratıcılık arasında pozitif ancak yüksek olmayan bir ilişki olduğunu belirtmektedir.

Sanatın yapısıyla ilgili bir çözümleme yapıldığında sanatın iki bölümden oluştuğu ortaya çıkmaktadır. Birincisinde düşünsel bir süreç ve hayal gücünün yaratıcı etkinliği söz konusu iken ikincisinde sanat elemanlarının kullanılmasıyla sanatın dış yapısının oluşturulması söz konusudur (Güler, 1990). Birincisinde sanatın içsel biçimi, yani sanatın içeriğinin imgesel olarak somutlaştırılması söz konusudur. İkincisinde ise sanatın dışsal biçimi, yani sanatsal imgenin maddi gözdesi olarak ortaya çıkmaktadır (Aktaran, Güler, 1990). Yapılan resim çalışmaları, dışsal beceriler içerip içsel imgeselin zihinsel sürecinden yoksun ise bu resimlerin sanat eseri olması mümkün değildir. Ayrıca bu şekilde yapılan resimlerde, resim ile zekâ ilişkisinin olmadığı söylenebilmektedir. Konu ile ilgili Karayagmurlar (1993), resim yapmakla ressam olmanın farklı şeyler olduğunu belirtmektedir. Sanat ürünü zihinsel bir süreçtir ve yaratıcılık ister. Buluşun ve yeniliğin esas olduğu yaratıcılıkta, zihnin tüm verileri, düşünceler ve imgeleme etkileşim halindedir. Yaratıcı eylemde bu yapının tüm parçaları bir araya getirilir

ve birleştirir. Bir sanat eserinin yaratılması, yaratıcılık süreçlerinde olduğu gibi, iraksak düşünmenin sonucudur (Güler, 1990).

Sanat ve zekâ arasındaki ilişkisi, üstün yeteneklilerin eğitimi gündeme geldiğinde daha da tartışmalı bir hale gelmektedir. Literatür tarama yönteminde yapılan bu çalışmada ilgili literatür taranarak sanat zeka ilişkisinin irdelenmesi amaçlanmıştır. Literatür taraması belirli bir konuda yayınlanmış çok sayıdaki eserin derinlemesine ve sistematik olarak araştırılması ve belirlenmesidir (Gash, 1999). Ulaşılan sonuçlara göre sanat yeteneği ile zekâ arasında doğrudan bir korelasyonun olduğunu belirten araştırmacılar yanında, böyle korelasyonun bulunmadığını belirten araştırmacılar da mevcuttur. Konuyla ilgili yapılmış çalışmalardan hareketle sanat çalışmaları gerçekleştirmek için bireylerin minimum ortalama üstü zekâ (IQ) seviyesine sahip olması gerektiği sonucuna varılmıştır.

Üstün Yetenek ve Sanat

Eğitim kavram ve uygulamaları içinde sanat eğitiminin önemi her toplumda kabul edilegelmiştir. Farklı eğitim gerektiren üstün yetenek eğitim programı içerisinde de sanat eğitimi önemli yer tutmaktadır. Günümüz eğitim anlayışı, bilgi aktarımı ile beceri kazandırmayı; ilgi ve yetenekleri geliştirmeyi; bireyde var olan yaratıcılık yeteneğini açığa çıkararak topluma yapıcı, yaratıcı ve üretici kişiler kazandırmayı; düşünsel, sanatsal ve kültürel alanda yeni ürünler ortaya çıkaran toplumlara ulaşmayı amaç edinmektedir. Bu bakımından sanat eğitimi genel eğitim içinde önemli bir yer tutmaktadır (Aral, 1999). Asırlar boyunca fizik ötesi bir olgu olarak görülen sanat algılama, düşünme ve imgelemenin (hayalleme) olduğu etkin bir süreçtir (San, 1977). Sanat uygulamalarıyla öğrenciler, zihinsel bir süreç yaşarken aynı zamanda yaratıcı beceriler kazanmaktadır.

Günümüzde, sanatsal yaratım ya da sanatsal yaratıcılık kavramı sanat kavramı ile eş anlamda kullanılmaktadır (Güler, 1990). Yaratıcılık bir sezgi süreci olarak benimsenmekte; ana yoldan ayrılma, deneye açık olma, kalıplardan kurtulma olarak tanımlanmaktadır. Çağlar boyu sanatla ilgilenenler sanatın eğitime yardımcı işlevini önemli görmüşlerdir. Yeryüzünde ister bilimsel ister sanatsal olsun, her işte yaratıcı öğelere rastlanmaktadır. Özellikle sanat etkinliğinde geçerli olan süreçlerin, yaratıcı eylemde de bulunduğu kabul edilmiştir (San, 1977). Calvert (2004) de sanat eğitimi sürecinde öğrencilerin sanat yetenekleri yanında akademik yönden de geliştiklerinden söz etmektedir. Sanat eğitiminde bilimsel veri ve olgulardan yararlanıldığı gibi akademik eğitimde de sanatsal veri ve olgulardan geniş olarak yararlanılabilmektedir (Aral, 1999). Bu yönüyle sanat, bireyin eğitiminde önemli bir yere sahiptir.

Seçkin yeteneklerinden dolayı yüksek seviyeli iş yapmaya yeterli üstün yetenekli bireyler, normal okul programlarının ötesinde, farklılaştırılmış eğitim programları ve hizmetlerine gereksinim duyarlar (Passow, 1981). Bu eğitim gereksinimi bilişsel ve sosyal yönden bireyin dengeli olmasını gerektirmektedir.

İnsanda duygu ve düşünce uyumunun sağlanması eğitimin temel amaçlarından olduğuna göre sanat eğitiminin örgün ve yaygın eğitimde yer alması, eğitim süreçlerini daha etkili kılabilmek için kaçınılmazdır (Güler, 1990). Türkiye’de üstün yetenek eğitimi düzenleyen genelgede öğrencilerin sosyal ve duygusal gelişim alanlarının bütünlük içerisinde ele alınmasını, yeteneklerinin ve yaratıcılıklarının erken yaşta fark edilerek geliştirilmesini, öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmaları amaçlanmaktadır (Tebliğler Dergisi, 2007).

Sanat, hayatı canlandırırken öğrencilerin nesnelere arasındaki ilişkileri görmesini ve insanların yapıcı, yaratıcı ve üretken bireyler haline gelmelerini sağlamaktadır (Özsoy, 2003). Görsel sanatlar dersindeki sanat eleştirisi etkinlikleriyle öğrenci gelecekte bir yetişkin olarak toplumun değer yargılarına ve amaçlarına dikkatle bakmaya ve incelemeye yönelmiş olacaktır (Gökay, 1999). Özgün düşünmenin temelini oluşturan eleştirel düşünme, sentez ve yorum yapmayı birlikte getirmektedir (Mercin ve Alakuş, 2007). Üstün yetenek eğitiminde amaç öğrencilerin liderlik, yaratıcı ve üretici düşünme yeteneklerini ulusal ve toplumsal bir anlayışla ülke kalkınmasına katkıda bulunacak şekilde geliştirmelerini sağlamaktır (Tebliğler Dergisi, 2007). Öğrenciler nesnelere nasıl baktıklarını, uyumlu düzen ve kuruluşun nasıl oluşturulduğunu sanat eğitimi sayesinde sergileyebilmekte (Özsoy, 2003) ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak için fırsatlar bulabilmektedirler. Yaratıcı olabilmek için her şeyden önce bireyin kendine güven duyması, bağımsızca düşünebilmesi, kimi zaman alışılmış kalıpların ve kuralların dışına çıkabilmesi ve yeteneklerini sonuna kadar kullanabileceği ortam ve özgürlüğe sahip olması gerekmektedir. Kendine güven, kendini bulma ve elinde bulunanlardan farklı bir şey üretebilme, olaylar karşısında pratik çözüm yolları bulabilme yeteneği sanat eğitimi ile kazandırılmaktadır (Aral, 1999).

Sanat eğitimi, sanatçı yetiştirmeye yönelik işlevin yanında herkes için gerekli bir kişilik eğitimidir. İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu da sanatın insan kişiliğini daha etkili, daha verimli bir duruma getirdiğinden söz eder (Baltacıoğlu, 1971). Sanatın bu işlevlerinden dolayı sanat eğitiminde “Sanat yoluyla eğitim” ve “Sanat için eğitim” anlayışı ortaya çıkmaktadır (San, 2003). “Sanat yoluyla eğitim” Herbert Read tarafından ortaya konmuş ve tüm dünya sanat eğitimcileri tarafından benimsenmiştir (Kehnemuyi, 2006). “Sanat yoluyla eğitim” de sanatsal yaratıcı uğraşların eğitim sistemi içinde insanın yetiştirici olarak kullanılması vardır. Birey ve toplulukların sanatsal ve kültürel yetiştirilmesi ile ilgilidir. Bu yetiştirme kültürel bir bilinçlendirme anlamındadır (San, 1985). “Sanat için eğitim” anlayışında ise sanat olgusunun kendisi için eğitim söz konusudur. Sanat yoluyla eğitim ve sanat için eğitimin her iki yönü de üstün yetenek eğitim sürecinde kullanılmaktadır. Üstün yetenekli olarak kabul edilmiş öğrenciler için sanat yoluyla eğitim verilirken, görsel okuryazar olmanın yanında, sanat yoluyla da öğrencilerin akademik derslerine katkı sağlanmış olur. Görsel sanatlar alanında yetenekli olarak kabul edilmiş ve farklılaştırılmış eğitim

ihtiyacında olan öğrenciler için ise sanat için eğitim verilerek öğrencilerin sanat ürünleri ortaya koyması amaçlanmaktadır.

Zekâ

Eğitim ve öğretimde tartışılan bir konu olan zekânın günümüzde herkesçe kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır. Zekâ konusunda yapılan ilk çalışmalarda zekâ, bilişsel yeteneklere dayandırılmıştır. Bilişsel zekâ anlama, öğrenme, hatırlama, rasyonel düşünme, problem çözme ve öğrendiğini uygulama kapasitesi olarak tanımlanmıştır. Terman ise zekâyı, soyut semboller üzerinde düşünebilme yeteneği olarak görmektedir (Aktaran, Dağlı, 2006). Genel bir ifade ile zekâ; yerinde, zamanında, amaca uygun, orijinalliği olan zihinsel davranışlar gösterebilme, soyut olayları hızlı ve doğru bir şekilde kavrayabilme, karşılaşılan sorunlara doğru ve zamanında çözüm yolları geliştirebilme ve zor şartlar altında bile kişisel enerjini artırıp oluşan heyecan durumlarına karşı koyabilme kapasitesidir (Güney, 2000).

Üstün yetenek göstergesi kabul edilen zekâyı (IQ) belirlemek için zekâ testleri gündeme gelmiştir. Burada zekâ seviyesi, zekâ yaşı ile kronolojik yaş arasındaki farkın standart bir biçimde ölçülmesiyle elde edilmektedir (Aktaran, Akarsu, 2004). Bilim adamlarının zekâyı nicel olarak ifade etmek için kullandıkları zekâ testlerinin ortak özelliği; hepsinin hızlı düşünmeye, matematiksel ve sözel becerilere dayandırılmasıdır. Oysa bu becerilere sahip olmadığı hâlde başarı gösterilebilecek sanat, müzik veya spor gibi alanlardan da bahsetmek mümkündür (Köroğlu ve Yeşildere, 2004). Geleneksel testlerde çözümleyici zekâ ölçüldüğü için yaratıcı ve evirgen zekâ ise unutulmaktadır (Öktem, 2000). 20. yüzyılın ortasından itibaren Avrupa’da Piaget, Vigotsky, Dabrowski gibi bilim adamlarının zekâyı ve daha genel bir ifadeyle zihinsel, duyuşsal, devinışsel (psiko-motor) dille ilgili, sosyal, sanatsal ve ahlaki gelişime bakışları bütüncül olmaya başlamıştır (Akarsu, 2004). Zekânın tek bir bütünden oluştuğunu düşünenler sonradan zekâ ve yaratıcılık arasında karşılıklı olmayan bir ilişkinin farkına varmışlardır. Yaratıcı bireyler, zekâ seviyesine sahip bireyler arasında yer alırken, bu düzeydeki bireylerin sadece bir bölümü yaratıcılık sergilemiştir. Bu durum bilim adamlarının aklına zekâ çeşitlerinin olma ihtimalini getirmiştir (Aktaran, Köroğlu ve Yeşildere, 2004). Böylece 1970’lerde sonra genel bir zekâ tanımı yerine çoklu zekâ tanımı kullanılmış (Akarsu, 2004) ve Howard Gardner tarafından “Çoklu Zekâ Teorisi” gündeme getirilmiştir.

Sanatta Üstün Yetenek Zekâ İlişkisi

Zekâsı ile araç kullanmayı, doğaya egemen olmayı, dil soyutlamasını vb. başarmış olan insan, içinde var olan daha iyiye, daha güzele ve doğruya olan tutkusunun sonucunda, düşlerini (hayallerini) gerçekleştiren sanata yönelmiştir. Gerçeklerden kaçış gibi görünen sanat, aslında insanın doğasına aykırı olan her şeyin süzülerek denetlendiği, tartışıldığı ve yorumlandığı bir yeniden yaratma olayıdır (Güler, 1990). Sanatsal yaratma teriminin bütün dillerde benimsenen bir kavram olması, sanatçının taklitçi olarak algılanması yerine, yaratıcı olduğunun bir göstergesi olmaktadır (Karayağmurlar, 1990). Yaratıcılık özgün yeni şekiller

bulma ve problemlere farklı çözümler üretmedir. Öktem (2000), yaratıcılıkta veriler yapılandırılır, bir araya getirilir, eleman ve yapılara yeni çözümler, biçimler üretilir ve yaratıcılıkta somut ya da soyut düzeyde mutlaka bir ürün meydana getirilir, demektedir.

Uzun yıllar tartışılan bir konu olan zekâ ve sanat ilişkisi için Clark ve Zimmerman (1998), “Bilimde ya da matematikte üstün yetenekli olan öğrencilerin sanat alanında da üstün yetenekli olacağını düşünüyoruz da sanatta üstün yetenekli olan birinin akademik konularda başarılı olacağını niçin düşünmüyoruz?” sorusunu sormaktadır. Sternberg ve Winner gibi önde gelen teoristler, sanat alanında sivrilen öğrencilerin, zekâ yeteneğinde de sivrilmelerini ortaya koyan göstergelerin eksik olduğunu iddia etmektedir (Cukierkorn, 2008). Kırıçoğlu’na (2002) göre geleneksel zekâ testlerinin (IQ) tek yanlı ölçümleri nedeniyle zekâ ile yaratıcılık arasında kurulmak istenen bağlantı tam olarak anlaşılammıştır.

Clark ve Zimmerman (1998), görsel sanatlar alanında 20 yıl içinde yapılan çalışmaları değerlendirerek akademik yönden üstün yetenekli olan öğrencilerin sanat alanında da başarılı olduklarına, görsel sanatlarda üstün olan öğrencilerin de aynı şekilde akademik yönden başarı gösterdiklerine inanmaktadır. Clark ve Zimmerman (1992), başka bir çalışmada üstün zekâlı çocukların hepsinin sanat yeteneğine sahip olmadığını ama üstün sanat yeteneğine sahip çocukların hepsinde IQ seviyesinin ortalamanın üzerinde olduğunu belirtmiş ve sanat ile yüksek IQ arasında bağlantıda belirsizliklerin olduğunu iddia etmiştir. Boland (1986) da araştırmacı gözlemlerine dayanarak zekâ yönünden üstün olan bütün öğrencilerin sanat yeteneklerini geliştiremediklerini, sanat yönünden yetenekli olan bütün öğrencilerin de üstün zekâyâ sahip olmadıklarını ifade etmiştir. Benzer olarak Hurwitz ve Day (2001) da yapılan bazı araştırmaların sonuçlarına göre sanatta üstün yetenekli çocukların çoğunlukla yüksek IQ seviyesi gösterdiklerini; fakat IQ seviyesi yüksek olan her öğrencinin sanatta üstün yetenek göstermediklerini belirtmiştir.

1970'lere kadar araştırmacılar yüksek zekâlı öğrencilerin aynı zamanda sanatta da üstün olacaklarını düşünmüşlerdir. Aynı zamanda yüksek zekâ yeteneğinin yüksek sanat performansı ve yeteneklerini de içerdiğini iddia etmişlerdir (Clark ve Zimmerman, 2004). Benzer şekilde Özsoy (1984) üstün yetenekli bireyleri, zekâ bölümü sürekli olarak 120 IQ ve daha yukarı olan ve güzel sanatlar, matematik ve teknik gibi alanlarda yaşlılarından belirgin ölçüde üstün olanlar, şeklinde tanımlamıştır. Bu tanımdan hareketle üstün zekâlı öğrencilerin bilim yanında sanatta başarılı olacakları anlaşılmaktadır. Gardner’a (1983) göre sanat ve zeka yeteneği arasında pozitif bir ilişki vardır. Sternberg ise sanat yeteneğinin zeka yeteneği ile ilişkisinin söz konusu olmayacağını belirtmektedir (Clark ve Zimmerman, 2004). San (2002) ise yaratıcı kişilerin yüksek IQ sahibi olmaktan ziyade, çok yönlü düşünme yetisine sahip kişiler olduğunu ifade etmektedir. Çok yönlülük ile önseziler, sezgiler, duygular ve duyuları kastetmektedir. San’ın görüşleri duygusal zekâ becerileri ile yaratıcılık arasında pozitif ve bilişsel

zekâdan çok daha anlamlı ilişkiler olabileceği yolundaki sezileri destekler görünmektedir.

Ruhbilim araştırmaları, müzik ve resim gibi özel yeteneklerle öteki yeteneklerin tümü arasında olumlu bir korelasyonun varlığını göstermiştir. Fakat yetenekler arasındaki bu ilişki yüksek düzeyde ve kesin değildir (Enç, 2005). 1919'dan günümüze kadar birçok araştırmacı, ortalama üstü bir zekânın (IQ) sanat üretimi için gerekli olduğunu belirtirken ortalama üstü IQ'nun sanat yeteneğini garanti etmediğini de belirtmişlerdir (Aktaran: Boland, 1986). Manuel (1919), düşük genel zekâyâ sahip bireylerin sanat eğitiminde uygun gelişme göstermediği gibi orijinal eser ortaya çıkaramadığını söylemektedir. Clark ve Zimmerman (2004) ise kendi yaptıkları araştırmalarda sanat yeteneği ile akademik başarının direkt ilişkili olduğunu söylemekte, zekâ ve yaratıcılık arasında pozitif bir ilişkinin var olduğunu belirtmektedir.

Kagan (1993); sanatı, yaratmanın bir biçimi olarak tanımlar ve sanatta yaratıcılık ögesinin iki yönünün olduğundan bahseder. Birincisi sanatın içsel biçimi, yani sanatın içeriğinin imgesel olarak somutlaştırılması ile ilgili zihinsel etkinlik düzeyindedir. Yani yaşamın imgesel modeli sanatçının zihninde var olur. Bu durum hayal gücünün yaratıcı etkinliğinin bir sonucudur. İkinci durumda sanatın dışsal biçiminin sanatsal imgenin maddi gövdesinin oluştuğunu belirtmektedir. Buradan sanatın iki yönü karşımıza çıkmaktadır. Birincisinde sanat ilkelerinin kullanıldığı hayal ve idealin egemen olduğu şekil ilişkileri önemli iken ikincisinde sanatın teknik biçim olan sanat elemanlarının uygun kullanımı önemli olmaktadır. Benzer şekilde Clark ve Zimmerman (2004) da bazı araştırmacılara göre sanat yeteneğinin iki göstergesinin olduğundan söz etmektedir. Göstergelerden biri öğrencilerin sanat ürününde orijinal fikirler ve yenilikler meydana getirmesi diğer göstergede ise yüksek düzeyde çizim kabiliyeti sergilemesidir. Çizim kabiliyeti sanatta işçilik gerektiren bir durumdur ve sanat elemanlarının yerinde kullanımını gerektirmektedir. Resim ya da çizim kabiliyeti denen bu işlemin zekâdan bağımsız olduğu belirtilmektedir. Manuel (1919) de çizim yeteneğinin genel zekâdan kısmen ya da tamamen bağımsız olduğunu belirtmektedir. Çizim yeteneği sergilenecek yapılan çalışmalar sadece resimdir. Bu çalışmaların sanat eseri olabilmeleri için zihinsel bir süreç olan sanat ilkeleri ve yaratıcılık boyutunu alması gerekmektedir. Konu hakkında Karayagmurlar (1993), resim yapmakla ressam olmanın aynı şeyler olmadığını söyler. Resim yapmak bir eylemi betimler, ressam olmak bir yaşantıyı anlatır. Bu yaşantıda, bireyin kendisi, doğal ve toplumsal çevresi ile karşılaşması vardır. Bu karşılaşmanın şiddeti yanında ifadede ortaya çıkan özgünlük nedeniyle bireyin “Yaratıcı” ya da “Sanatçı” nitelemesini hak ettiği yine Karayagmurlar tarafından dile getirilmiştir.

Sanatın teknik (işçilik) yönünden farklı olarak içsel biçimi, yani içeriğinin imgesel olarak somutlaştırılması söz konusudur (Aktaran, Güler, 1990). Burada orijinal fikir ve yenilikler meydana getirmek için çok yönlü zekâ süreçleri yaşanarak sanat ürünü oluşturulur. Hurtwitz, sanat sadece kinestetik ve uzamla

ilgili olmadığını, sanat genellikle öteki zekâların kullanılmasını da gerektirdiğini belirtir. Sanatsal üretimin başında olanlar bir ürünü tasarlarken önce uzamla ilgili düşünme ile işe başlarlar, üretim tahminleri için matematiksel yetenekleri kullanırlar ve obje oluşturmada kişiler arası ilişki ustalığından yararlanarak sanatta hem çoklu zekâ hem de duygusal zekâyı uygularlar (Aktaran, Karabulut, 2008). Clark ve Zimmerman (2004), sanat üretiminde bulunan bir ressamın matematik, dil sanatları, sosyal alan ve farklı kültürlerden etkilendiği ve bu disiplinleri görsel yetenekleri kadar kullandığını belirtilmektedir. San (1985), yaratıcı süreçlerde hem bilişsel hem de düşünsel etkinliklerin rol oynadığını ifade etmiştir. Yaratıcılık anlık bir durum değildir, süreç gerektirir. Yoğun bir çaba ve işin doğası ile ilintili bir sürecin sonucunda buluş ortaya çıkar. Yaratıcı ve çözümleyici düşünme becerileri temelinde gerçekleşen buluş, ağır ve sancılı bir bilgi devşirme çabasının eseridir. Öğrenci zihinsel düşünme sürecinde sadece sembolleştirilmiş kavramları kullanmaz, aynı zamanda deneyimle yaşantılara dayalı imgelem de kullanır. Kullandığı imgeleri zihninde yeniden formlaştırıp dışa vurma, onun yaratıcılığının göstergesidir. Öğretim sürecinde sanat eğitimi üzerinde duranların belki de en önemli işlevi öğrencinin yaratıcılığını artıracak ortamları ona sunmaktır (Karabulut, 2008).

Eisner (1994) sanat ve akademik yeteneğin birbirinden bağımsız ve ayrı olamayacaklarını sanat anlayışının farklı zekâ türlerinden beslendiğini ve problem çözdüğünü belirtmektedir (Clark ve Zimmerman, 2004). Ortalama üstü IQ seviyesinin hızlı öğrenme ve yüksek soyut düşünme yeteneğini etkilediği de belirtilmiştir (Aktaran: Boland, 1986). Zihinsel bir süreç olan yaratma, görsel imgeler ya da dış gerçeklikte şekillenerek sanat yapıtında biçime dönüşür. Sanatın olduğu yerde girişimcilik ve bağımsızlık duyguları bulunmaktadır (Aral, 1999). Kırıçoğlu'na (2002) göre yaratıcılık çok boyutlu düşünen bir usun ürünüdür. Sanat potansiyeli ve genel başarı geniş oranda entelektüel kapasiteye bağlıdır (Clark ve Zimmerman, 2004). Pariser ve Zimmerman (2004) sanat alanında gelişmiş teknikler ve yüksek performans için öğrencilerin yüksekte ziyade ortalama bir IQ seviyesine sahip olmalarının şart olduğunu söylemektedir. Manuel (1919) de genel zekâ düzeyinin iyi olmasını hem ileri tekniklerin sanatta uygulanması hem de orijinal sanat eserinin yaratılması için gerekli olduğunu belirtmektedir. Bu görüşlerden hareketle özünde yaratıcı olan birtakım etkinliklere girişmek için ortalama üstü bir IQ seviyesinin gerekli olduğu söylenebilir.

TARTIŞMA SONUÇ ve ÖNERİ

Görmeye dayalı ihtiyaçların yanında zihinsel gelişimi sağlayan sanat eğitimi, bireylerin yaratıcılıklarını ortaya çıkartmakta ve onların ruhsal yönden doyurulmasına yardım etmektedir. Genel eğitim bütünlüğünün ayrılmaz bir parçası olan görsel sanatlar, üstün yetenek eğitiminde bilimsel düşünce ile estetik değerleri birleştirerek öğrencilerin yaratıcı ve üretici olmalarını sağlamaktadır.

Sanatsal bir ürünün ortaya çıkarılması zihinsel bir süreç gerektirmektedir. Soyut semboller üzerine düşünme, anlama, öğrenme, hatırlama, rasyonel düşünme, problem çözme gibi zekâ özellikleri, sanat üretimi için gerekli süreçler olduğundan, bu süreçler sanat ile zekâ arasında bir bağ olduğunun işaretidir. Üstün zekâlı kabul edilen öğrencilerin hepsinin sanat yeteneğine sahip olmamasına karşın görsel sanatlarda üstün yetenekli öğrencilerin hepsinin ortalama üstü IQ seviyesine sahip olması (Clark ve Zimmerman 1992; Boland, 1986; Hurwitz ve Day, 2001) sanat ile zekâ arasında bir ilişkinin var olduğunu göstermektedir. Sanat ile zekâ arasında doğrudan ilişkinin olduğunu belirten araştırmacıların yanında resim ile zekânın birbirinden bağımsız olduğunu belirten az da olsa araştırmacı bulunmaktadır. Resim ile zekânın birbirinden bağımsız olduğunu belirten araştırmacılar, resim ile yüksek IQ arasında belirsizliklerin olduğunu da dile getirmektedir. Bu durum yeteneğin esas alınarak zekâ hakkında yargıya varmaya ya da zekânın esas alınarak yetenek hakkında yargıya varmaya imkân vermemektedir.

Sanatın içsel ve dışsal iki yönü bulunmaktadır. Sanatın içsel yönünde imgesel ifade, zihinsel etkinlik ve hayal gücü bulunur. Sanatın dışsal yönü, sanatsal imgenin maddi gövdesidir. Birincisinde sanat ilkelerinin kullanıldığı hayal ve idealin egemen olduğu şekil ilişkileri önemli iken ikincisinde sanatın teknik biçimi olan sanat elemanlarının uygun kullanımı önemli olmaktadır. Sanatın dışsal yönü olan işçilik ya da çizim kabiliyeti zekâdan bağımsız olabilmektedir. Genel zekâdan kısmen ya da tamamen bağımsız olan sanatın dışsal yönü, sanat elemanlarıyla yapılan resimlerin sanat eseri olabilmeleri için sanatın içsel yönü içinde yer alan sanat ilkelerine göre uygulanması, zihinsel ve yaratıcı bir sürecin yaşanması gerekmektedir. Sadece sanat elemanları kullanılarak yapılan resimlerin sanat eseri olarak anılması ya da bu resimler ile zekâ arasında bir ilişkinin kurulması zordur. Çünkü sadece teknik işçilik yönü bulunan bu resimlerin sanat eserine dönüşmesi için sanat ilkelerine ve dolayısıyla yaratıcı sürece ihtiyaç duyulmaktadır.

Orijinal fikir ve yenilikler meydana getirmek için çok yönlü zekâ süreçlerine ihtiyaç vardır. Bu süreçte oluşan sanat ürünlerinde hayal ve uzamsal yetenekler yanında disiplinlerarası yetenekler de kullanılmaktadır. Sanat ve akademik yeteneğin birbirinden bağımsız ve ayrı olmadıkları, genel zekâ düzeyinin iyi olmasının hem ileri tekniklerin sanatta uygulanması hem de orijinal sanat eserinin yaratılması için gerekli olduğu görülmektedir. Ortalama üstü zekâ (IQ) seviyesi yaratıcı süreç ve yüksek soyut düşünme yeteneği için şart olduğu, sanat eseri ortaya koymak için minimum ortalama üstü IQ seviyesinin gerekli olduğu sonucuna varılmıştır.

Sanatın kişilik gelişimine katkı sağladığı, zihinsel bir süreç olduğu, öğrencinin bilişsel ve sosyal gelişimine katkı sağladığı göz önünde tutularak sanat eğitiminin üstün yetenekli eğitim sürecinin tüm basamaklarında verilmesi önerilmektedir. Üstün yetenekli öğrencilerin sanat eğitiminde sanatın zihinsel bir süreç olduğu, sanatın içsel ve dışsal iki kısımdan oluştuğu ve bu iki kısmın

tamamlanmasıyla yapılan resimlerin sanat eserine dönüştüğü öğrencilere uygulamalı olarak verilmesi önerilmektedir. Sanat ürünleri ortaya çıkarmanın minimum ortalama üstü bir zekâ düzeyine ihtiyaç duyulmasından hareketle, görsel sanatlar alanında öğrenci seçiminde (tanılama) görsel sanatlar alan kriterlerine zekâ kriterinin de eklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Akarsu, F. (Ed.). (2004). *Üstün yetenekliler. Üstün yetenekli çocuklar seçilmiş makaleler kitabı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi yaratıcılık etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15, 11-17.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1971). *Türk plastik sanatları*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı yayını.
- Boland, D. (1986). Artistically talented students: a call for research. *Working Papers in Art Education*, 5(1), 16-25.
- Calvert, E. (2004). *Identification of children who are gifted in visual arts*. Ohio: Department of Education Press.
- Clark, G. ve Zimmerman, E. (1992). Issues and practices related to identification of gifted and talented students in the visual arts. *The National Research Center On The Gifted And Talented*, Bloomington Indiana University.
- Clark, G. ve Zimmerman, E. (1998). Nurturing the arts in programs for gifted and talented students. *Phi Delta Kapan*, 79(10), 746-751.
- Clark, G. ve Zimmerman, E. (2004) *Teaching talented art students principles and practices*. Columbia: Teachers College Press.
- Cukierkorn, J. (2008). Talented young artists: understanding their abilities and needs. *Fall*, 31(4), 24-33.
- Dağlı, M. E. (2006). *Ergenlikte zekâ bölümü, duygusal zekâ ve akademik başarı arasındaki ilişki*. Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- Enç, M. (2005). *Üstün beyin gücü gelişim ve eğitimleri*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Garcia, S. A. (2006). *Gifted and talented in the visual arts, the identification, biases, and recommendations*. Thesis of Master The University of Texas At El Paso Department of Art, Texas.
- Gash, S. (1999). *Effective Literature Searching for Research*. Aldershot: Gower Publishing.
- Gökay, M. (1999). İlköğretim II. basamağında sanat eseri inceleme ve öğrenci yorumları. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 419-425.
- Güler, Z. (1990). Sanat ve sanatsal yaratma. *Kurgu Dergisi*, 8, 317-325.
- Güney, S. (2000). *Davranış bilimleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Hurwitz A. ve Day, M. (2001). *Children and their art methods fort the elementary school* (7th Edition). Orlando: Harcourt College Publishers.
- Kagan, M. (1993). *Estetik ve sanat dersleri*. (Çev. Aziz Çalışlar) Ankara: İmge Kitabevi.
- Kehnemuyi Z. (2006). *Çocuğun görsel sanat eğitimi*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Karabulut, N. (2008). Duygusal zekânın sanat eğitimi öğretmenlerinin yetiştirilmesindeki işlevleri. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 21, 81-85.
- Karayagmurlar, B. (1990). *Sanatta yaratıcılık ve eğitim*. DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Kırıoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim*. Ankara: Pegem Yayınları.

- Köroğlu, H. ve Yeşildere, S. (2004). Yedinci sınıf matematik dersi tamsayılar ünitesinde çoklu zekâ teorisi tabanlı öğretimin öğrenci başarısına etkisi. *GÜ Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 25-41.
- Manuel, H. T. (1919). *Talent in drawing*. Bloommgton: Public School Publishing Company.
- Mercin, L. ve Alakuş, A. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *DÜ Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 914-20.
- Öktem, F. (2000). *Yaratıcı zekâ*. Yaratıcı Zekâ ve Eğitim Sempozyumu, (29 Mayıs) Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 83-87.
- Özsoy, Y. (1984). Üstün yetenekli çocuklar ve eğitimleri. *AÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), Eskişehir: Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Özsoy, V. (2003). *Görsel sanatlar eğitimi*. Ankara: Gündüz Yayıncılık.
- Pariser, D. ve Zimmerman, E. (2004). Learning in the visual arts: characteristics of gifted and talented individuals. (Edited: By Elliot W. Eisner And Michael D. Day). *Handbook of Research and Policy In Art Education*. New Jersey: Lawrence Publishers, 379-400.
- Passow, A. H. (1981). The nature of giftedness and talent gifted. *Child Quarterly*, 25(1), 5-10.
- San, İ. (1977). *Sanatsal yaratma, çocukta yaratıcılık*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- San, İ. (1985). *Sanat ve eğitim*. Ankara: AÜ Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- San, İ. (2002). *Eğitimde zekâ ve yaratıcılık*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Tebliğler Dergisi. (2007). *Milli Eğitim Bakanlığı Bilim ve Sanat Merkezi yönergesi*. Ankara: 70, Sayı: 2593.
- Yontar, A. (Ed.). (1993). *Yaratıcılık ve eğitim*. Ankara: Şafak Matbaacılık.

SUMMARY

Gifted individuals on visual arts field have the aim of revealing work of art which is the yield of creative process. Relation between these pictures and intelligence while revealing work of art has been question of debate.

While visual arts course which has an important place on education of gifted students who combine scientific thought and aesthetic values provide cognitive and social benefits also aims gifted students who were selected in the field of visual arts to reveal work of art. Does Intelligence needed for this work of art revealed? Is there direct proportion between art and intelligence? Questions were all the time discussed. In this study it was aimed to scrutinize relation between art and intelligence by searching concerning literature. According to the concluded results, there are comments determining that there is no direct connection between art and intelligence besides there are aspects determining that intelligence and picturing ability. Departing from the studies about the subject, minimum IQ level is needed in order to embark some creative activities.

Clark and Zimmerman questions about the relation which was discussed for several years on art and intelligence; “Why do we think that students have superior ability on science and math could have also superior abilities on field of art but we do not consider that anyone who has superior abilities on arts could also be successful on academic subjects?” Leading theorists such as Sternberg and Winner, claims that there are missing indicators which show students good at arts are also good at on intelligence ability.

Clark and Zimmerman after evaluating studies performed on visual arts field for 20 years believe; students superior on academic aspects are also successful on arts and students superior on visual arts are similarly successful on academic department. Clark and Zimmerman mentioned on another study that; all wunderkinds don't have art ability and children have superior art ability all have above average IQ and there are some uncertainties between art and higher IQ. If it was clear that aesthetic ability is the indicator of general intelligence, general intelligence could be judged by considering aesthetic ability. In that case, it would be possible to express that; individual has higher ability considering his/her higher intelligence or it would be possible to express that; individual has higher intelligence considering his/her higher ability and that information could be used in student identifications. Bolan also predicted that; all students have superior intelligence couldn't develop art abilities and all student who are able on art haven't got superior intelligence. Similarly Hurwitz and Day also mentioned, according to the studies children have ability on art mostly show higher IQ but each superior intelligence child did not show superior abilities on arts.

Psychology researches show positive correlation between special abilities such as music, painting and other abilities. Since 1919 up to our day several

researcher while expresses above average IQ is necessary for art production but above average IQ doesn't guarantee art ability. Manuel says, while lower intelligence individuals did not show improvement on art education and also can't reveal original works. Winner states; abilities of artistic skill students are not possible to solve with IQ test. Clark and Zimmerman say on their own researches that; art skills and academic achievement are directly related and there is a positive relation between intelligence and creativity.

Eisner states; art and academic skill can't be considered independent and separated; sense of art fed from different intelligence types and solves problems. It is mentioned that above average IQ level affects fast learning and higher intangible thinking ability. Creating which is a mental process, takes form by visual images and external reality and transforms into shape in work of art. For developed techniques in art field and higher performance students should have average IQ than superior intelligence. Manuel expresses that, higher general intelligence level is necessary to create original work of art. Departing from these remarks, It could be said minimum IQ level is necessary to embark some activities which are fundamentally creative.

Revealing an artistic product needs cognitive process. Due to Intelligence features such as, ability to think over intangible symbols, comprehension, learning, remembering, rational thinking, problem solving, are necessary for art production, it shows that there is a direct connection between art and intelligence. Notwithstanding students have superior intelligence do all have art ability all of the students with superior abilities on visual arts do have above average IQ. Besides the existence of researchers who suggest there is a direct correlation between art ability and intelligence there are also aspects recommending painting and intelligence are independent factors even a few numbers.

When pictures are evaluated from the point of art members, it is normal to expect these paintings have direct relation with intelligence. These paintings have only technical labor aspect because. Art principles accordingly creative process is needed to transform pictures into work of art. All researchers approach work of arts in this perspective state there is a painting and intelligence relation between. Work of art which is formed by original ideas and innovations with multiple intelligence processes also use math and language skills besides dreaming and spatial skills. It is seen art and academic skills are not separated and independent and higher general intelligence level is either necessary to apply advanced techniques on art or creating original work of art. It was concluded that; as above average IQ level is a must for fast learning and higher intangible thinking, minimum above average IQ is needed to embark some creative activities.

Departing from necessity of above average intelligence level to reveal art products, besides visual criteria on selection of superior abilities for visual arts; intelligence criteria should also be considered.